

Posudek oponentky na bakalářskou práci Jakuba Planety s názvem *Proměna diskurzu osvobození západních Čech v roce 1945: Mezi fikcí a realitou*, FHS UK 2022

Jakub Planeta si pro svou bakalářskou práci zvolil téma osvobození západních Čech v roce 1945, respektive to, jak se o něm psalo v jedné konkrétní lokalitě a v jednom konkrétním periodiku. Zjevnou inspirací se mu stala jednak osobní znalost zkoumaného prostoru a také – alespoň dle mého soudu očividný – zájem o dějiny 2. světové války, respektive období následujícího. Pro svůj výzkum si nakonec¹ správně zvolil úžeji vymezené téma na poměrně dost úzce vymezeném prostoru, přičemž svůj přístup definoval jako diskurzivní analýzu a své analytické postupy jako hermeneutickou narativní analýzu. Potud se tedy v jeho práci zajímavě prolínají různé zdroje, které mohl během svého bakalářského studia na FHS načerpat, problém však spatřuji v jejich realizaci a následném textovém zpracování.

Autor si pečlivě přečetl všechny ročníky periodika Pravda z období 1945–1970, ve kterém vyhledával články, které se různě týkaly osvobození. Nedrží se ale pouze osvobození Plzně a západních Čech, jak by naznačoval název práce, naopak přechází i k tématu osvobození Prahy tam, kde je to ve vztahu k americké armádě, respektive ve vztahu ke kritice její neúčasti na tomto aktu. Nesetrvává tedy pouze na lokální úrovni, spíše se mi zdá, že jaksi implicitně jej nejvíce zajímá proces utváření obrazu nepřítele (USA) v komunistickém periodiku (Pravda) ve vztahu k širšímu politickému vývoji, což podtrhuje poslední podkapitola *Praktické části*. K takto jasnému pojmenování však v práci nedojde.

Práce je naopak strukturována tak, že si autor z těchto článků vybral několik hlavních „narativů“, které se snaží významově rozebrat s ohledem na kontext, ve kterém články vznikaly. Jedná se o „narativy“ bombardování, osvobození, agresor, tíha bojů a „exkurz“ mezi vojáky afroamerického původu. Nejsem si ovšem jistá, jestli se nejedná zkrátka jen o tematické okruhy, kterým se jednotlivé články věnovaly, než o narativy v pravém slova smyslu (těmi by snad byla spíše „tvrzení“ jako „Američané bombardovali i vojensky nevýznamné objekty, aby poškodili start československé ekonomiky po válce“).

V samotné bakalářské práci následně autor postupuje tak, že u každého „narativu“ nejprve dodává dobový kontext, který se podobá spíše výtahu vždy z několika současných odborných textů, na což navazuje autorovo sledování použití toho kterého tématu ve vybraných dobových článcích. Ukazuje tak, jak se mohl či nemusel různit přístup novin v období třetí republiky, po únoru 1948 do roku 1953, v dalším průběhu 50. let či v letech 60., respektive poté na počátku tzv. normalizace. Implicitně na několika místech však zachází i k polemice nad faktickou ne/přesností jednotlivých

---

¹ Z Předběžné náplně práce v SIS vyvozuji, že původní záměr byl mnohem širší, a sice prozkoumat více periodik od roku 1945 až do roku 1990.

článků, přestože ta nebývá hlavní náplní mediálních analýz. (O tomto dvojím záměru snad svědčí i podtitul práce: „Mezi fikcí a realitou“.)

Místy je vysvětlení v kontextu těchto dobových proměn funkční, jinde se domnívám, že je využíváno až příliš automaticky, přitom se nabízí i jiné důvody změn v obsahu článků. Když je například popisován vliv bombardování Škodových závodů americkou armádou (s. 21), nemohl být útlum tohoto tématu po roce 1955 dán nejen změnou v SSSR, ale i tím, že se v průběhu 10 let již dostatečně podařilo obnovit výrobu a nebylo nutné hledat viníky jejího utlumení? Stejně tak v případě objektivnějšího psaní o konci války v člancích z 60. let nemusí být jediným důvodem tzv. Pražské jaro (s. 22), ale zkrátka i generační obměna redaktorů, jiné složení redakce atp. Byť je práce definována jako mediální analýza, je zajímavé, že na s. 13 si je sice autor správně vědom role expertů při vytváření kulturní paměti, při samotné analýze však se jmény členů redakce nepracuje vůbec. Ačkoli mnohdy nebyly články ani podepsané, je jisté, že během zkoumaných 25 let k nějaké obměně dojít muselo, a alespoň částečně by se to snad rekonstruovat dalo.

Struktura práce je vystavena víceméně správně, ačkoli nerozumím zařazení některých analytických závěrů v samotné metodologii práce (s. 10, 11) či tamtéž uvedeným pasážím *Řeč komunismu* či *Nepřítel* bez zjevného provázání s částí empirickou. Výjimku tvoří již zmíněná poslední podkapitola *Praktické části Exkurz: vojáci afroamerického původu*, kterou považuji za interpretativně nejzdařilejší, byť s původním tématem souvisí paradoxně nejméně.

Co se formy předložené práce týče, velice oceňuji, že se autorovi podařilo vyhnout svodu dobových pramenů a mnohem větší část práce zabírá jeho vlastní autorský text než citace z novin. Zejména při práci s odbornou literaturou bych však u parafrázovaných pasáží ocenila preciznější odkazování na použité zdroje, které sice jsou ve většině uvedené, ale místy není jasné, kde končí parafráze a začíná autorův vlastní pohled na věc (např. s. 16–17).

Dále z formálního hlediska je třeba zmínit místy příliš hovorové (s. 12, 18, 19, 36) či nepřesné výrazy jako třeba zcela neproblematická práce s termínem „konsolidace společnosti“ či nedůsledného užívání pojmů jako ČSR či národní výbor v době, kdy už/ještě neexistoval. Za nejproblematičtější však spatřuji hrubé pravopisné a stylistické chyby a překlepy. Celým textem prochází též nesprávné dělení vět, které místy mění význam.²

V rámci obhajoby bych se ráda pozastavila u místy zmíněných podobností mezi celostátními novinami a studovanou Pravdou (s. 8, 9). Z mé zkušenosti s poválečným celostátním a lokálním (v tomto případě zlínským) tiskem vyplývá, že zejména ideologicky spřízněná periodika své články velmi často přetiskovala a nebylo výjimkou, že téměř totožné texty vyšly jeden den v Rudém právu a druhý den v lokálních novinách. Jelikož přitom autor pracoval jak s Pravdou, tak na počátku i

---

² „Popisuje se v něm [v článku], jak se američtí vojáci oddávali alkoholu a jídlu, zatímco Češi neměli co do pusy a jak spali s fašistkami, které posléze bránili před potrestáním.“ (s. 36) Z tohoto by ovšem vyplývalo, že nikoli američtí vojáci, ale Češi „spali s fašistkami“ a následně je bránili.

s Rudým právem, ráda bych se ho v rámci obhajoby zeptala, zda se domnívá, že bylo toto lokální periodikum v tom, jak psalo o osvobození, v něčem specifické, či zda spíše používalo v jiném lokálním kontextu podobné narativní vzorce, které mohl spatřit například v RP?

Závěrem: Jakub Planeta disponuje nepochybně dobrými kontextuálními znalostmi a zpracoval dostatečné množství pramenů pro výzkum v rámci bakalářské práce. S ohledem na formální a obsahové nedostatky – ale i podnětnou poslední podkapitolu, týkající se vojáků afroamerického původu – práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji ji hodnotit mezi stupni **2 (velmi dobře)** a **3 (dobře)** v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze dne 18. 7. 2022

Mgr. Jana Wohlmuth Markupová, Ph.D.